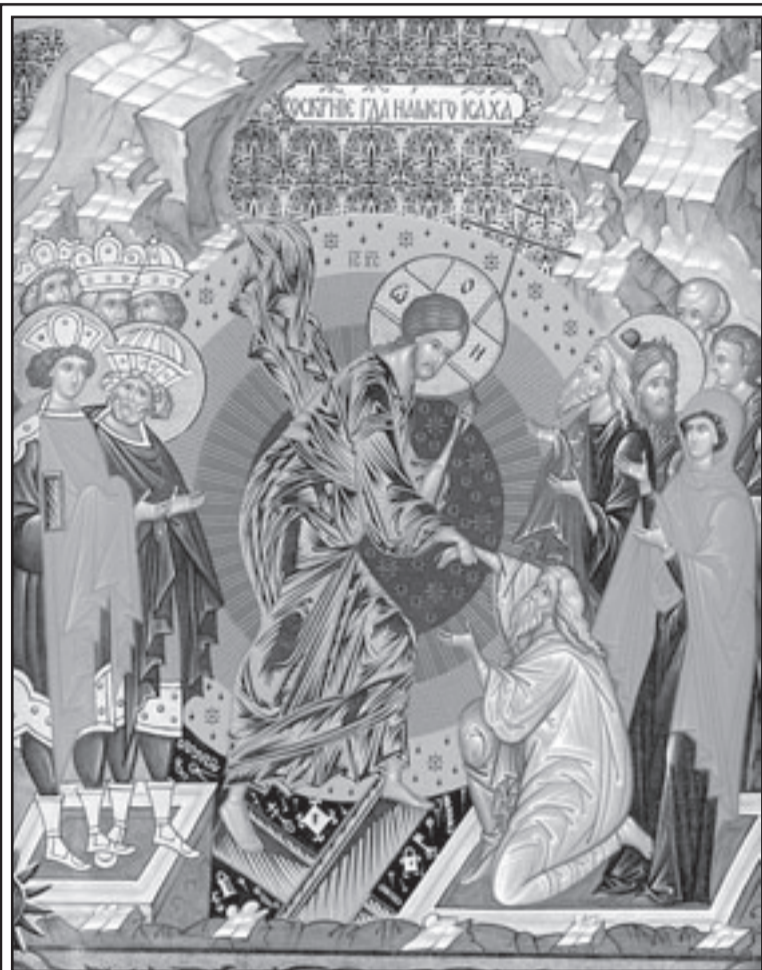

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

р. XVIII
ч. 13 – 16

16. апріля 2008
ціна 6,- Ск

КУЛЬТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСЬКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

Найкрасше є богате духовне пережытя святка Христового Воскресіня

Воскресіня Христа є найвекшым святочным днём в році. Свята Церьков то выражать словами богослужбной пісні, кідь го называють „праздников праздник і торжество ест торжество“.

Жысьме в модерній добі і видиме, же на свято Пасхы ся в нашій сполочности приправує скоро каждый. Розділ є лем у приправі. Покры едны постыть, регулярно ходять на богослужбы, роздумують о святочных їдлах і навщивах близких, тоты другы ся готують главно лем на їдла, гостини, навщиву, обливачку і забаву. Прошу ся, чом є такій розділ, кідь іде о єдно свято? Є тому так зато, же не каждый жыє единако живов віров у Воскресіня Спасителя – Ісуса Христа.

Покы едны терпіня Христове приймають як невысловну радость з Христовой любви к народу, іншы то берут як спомин на подію, котра ся в історії стала. Глубше ся над нёв не задумують і берут то як факт, котрый ся став, бо Божий Син то так хотів. Самы свята приймають як культурну духовну традицію народа, котра є красна і котру люде пережывають в яри, кідь ся по довгім спаню природы вшытко пробуджаты ку жывоту, і тым ай Пасху і обливачку розумлять як приход дачого нового і наступ новой, красшой і теплішой части рока.

У віруючих vznikать вопрос, як тых, котры формально пережывають святкы Пасхы, якы века часть сполочности называють *Великов ноц*, привести к тому, жебы то не были про них лем святкы культуры і фольклору народу, але главно, жебы духовно збогатили вшыткых. Найперше собі треба усвідомити, же піст як приправа перед Пасхов дає можливість чоловікови ліпше привітати і пережыти свято Христового Воскресіня. Але кідь тот піст не є достаточо прожытий одріканём ся од мастных їдел, але і од забавы і главно в намаганю задумати ся над способом свого жывота, значить над поканяём і участём на молитвах, потім чоловік так неприправеный не може святкы добрі пережыти і они ся про нёго стають лем вольныма днями з істов традицій.

Святы Ян Златоустый в оголошующім слові вызыває, абы каждый, хто постив, або не постив, жив добрі, або гірше, в день св. Пасхы радовав ся з Христового Воскресіня, бо Христос встав з мертвых і вывів народ із гробу, але ту треба підкреслити праві участь на радости з Воскресіня Христа. Ужыток з нёго будеме мати хоць сьме і не постили, бо приймеме радостну вістку у сердці і стотожниме ся з тима днями в жывоті каждого чоловіка – в історії цілого людства. Зато ай кідь сьме може не пережыли приправу на Христове Воскресіня подля того, як нам церьков предложыла, намагайме ся взяти участь на тій пасхалній події як люблячі свого Спасителя і як тоты, што ся тішаєт з віязства над нашим гріхом. Приятя і стотожніня ся з тов подієв нам отворяєт можливість перейти через райскы ворота, котры нам одкрыв Божий Спаситель. Намагайме ся концентровати на подію Воскресіня і не дайме ся роспытлівати світськыма забавками, бо тоты нам часто спокуник понукать, жебы одвів нашу увагу од Христа і приводить нас к формальному пережываню той події, также к промарненому часу, котрый є нам даваный про наше насмерованя ся ку Христу і сполочному жывоту з ним. Праві формальность у вірі є найвекшов настрагов, є сильным фактором про легковажний жывот і затіноє цінности правого христіанства. Не забывайме, же маме быти солёв землі і світлом світа (Мт 5, 13 – 14), бо наше справованя барз сильно впливать на тот світ, котрый „лежить“ у злі і нашы чыны суть або зрозумілов правдов Христового евангелія, або хмаров, котра єй тінить. Святы апостол Павел нас вызываєт словами: „Жыйте мудро перед тима, котры суть мімо, і выкупите час. Ваша реч ний все буде мила, духаповна, абы сьме знали, як маме каждому одповідати.“ (1 Сол 4, 5 – 6) Также не забывайме, же нами мудро і духовно богато пережыты радостны святкы Христового Воскресіня суть найкрасшов вістков той великой події в жывоті людства.

Христос Воскресе!

Прот. Мілан ГЕРКА, Православна церьков на Словенську

Уж ся з ним не стрітимо на русиньскых акціях

Много Русинів ся з ним послідній раз виділо і за жывота „розлучило“ у четвер, 21. фебруара 2008 року на святочнім отворіно мултифункчных просторів Музея русиньской культуры у Пряшові. Ту на реценції многы з ним выпили і „послідній“ погар вина і были несподіваны, кідь ім повів, же у понеділек, 25. фебруара 2008, іде на важну операцію сердца, бо каждый го знав як вітального чоловіка і ништо бы му не гадав, же на плечах несе уж веце як сім хрестиків. Зато было іщі векшым несподіванём про тых людей, кідь ся дізнали, же 10. апріля 2008 у кошцікым шпиталю перестало бити сердце того боёвника. Вшыткы, котры го знали і могли, пришли го выпровадити на пражівський цінтер 15. апріля. О кім є реч? О доворічнім герцёви Театру А. Духновича в Пряшові, популярнім розгласовім Кумови Мачанкови, найзнамішій особности револючных подій 1989 року в Пряшові, успішнім столнім теністови, бывшій председови Русиньской оброды на Словенську і неунавнім русиньскім активістови – Николаёви ЛЯШОВИ, родакови зо села Баєрвіці (окр. Сабінов), де ся народив 26. новембра 1933. Значить, же того року бы ся був Н. Ляш дожыв сімдесятпятькы, лемже судьба хотіла інакше...

Мено Николая Ляша нам асоціює особность тісно сполу такой з дакілкома визначнымы етапами жывота дакотрых культурно-сполоченьскых народностных інституцій Русинів на выході Словенська, але ай із вирішалнов етапов політичных змін в жывоті нашого штату, бывшого Чеськословенська, перед 19 роками.

Є правда, же до періоду револючных подій року 1989, т. є. до ніжной революції у бывшій Чеськословенську, нам особность Н. Ляша резонувала в памяти главно як герця професіонального Українського народного театру, сучасного Тетру Александра Духновича в Пряшові. На сцені того театру за 50 років выступав у великім множестві незабытних ролей, із котрыма обышов може вшыткы села северовыходного Словенська, в котрых компактно жыють Русины, про котрых в першій ряді тот професіонал сцена в Пряшові была створена. Але свій умелецькый талант міг указати ай на іншых професіональных сценах дома і за границями. Ёго популярность міджі Русинами лем зміцнило регулярное выступаня в дакотрых облюбёных забавных релациях Словенського розгласу, перед тым Українського штудія СР в Пряшові, пізніше Редакції народностно-етнічного высыланя СР в Коші-

цах. Споміджі них уведемо главно Бісїду Кумів – забавно-публіцистичну релацию, котра черпать темы зо жывота русиньскых сел, їх обывателів. Кум Мачанка в інтерпретації Николая Ляша ся став неоддумным доворічным гостём многых родин почас святочных днів і неунавным супутником каждоденных старостей і радостей жителів окремых сел. Попри тых двох інституціях, нашов своє місце ай у філмі.

• Честный Русин – Николай Ляш, родак із Баєровець, охавив наведе своїх близких і знамых 10. апріля 2008. Фотка: А.З.

Но сценов, котра му може была суджена, жебы ся проявил як знаменитый модератор, але і барз отважна особность, стала ся револючна трибуна в Пряшові почас новембровых і декембровых днів року 1989. Слїдуючі уважно тоты події, з нашого погляду, ішло о жывотну роль Николая Ляша. Він не був лем пасивным позорователём визначных змін в нашій історії, але ай їх активным сполучителем із визначным голосом при їх проектованю і наслідній реалізації. Зато про многых з нас, участників револючных змін сперед 19 років в центрі Пряшова, навсе мено Николая Ляша буде асоціовати сімбол Новембра 1989.

Н. Ляш був єдним із тых скромных революціонерів, котрый жив у Пряшові як пенсієта без даяких спеціальных выгод, як рядовый чоловік, скромно, без того, жебы ся о нім знало. Не зробив ніяку політичну карьеру, окрем того, же єден волебный період був посланцем Міського заслупительства в Пряшові. Докінця ай зо своёй „материньской“ Демократічній партії часом выступив, затоже уж перестала сповнєвати ёго предствы. Доднесь собі споминаме, як в розговорі про Народны

новинкы (ч. 47/1999) при 10. річній ніжній революції характеризовав своє актуальне поставлїня: „Жыю абсолютно нормално, спокійно, в ноці добрі сплю, бо од никого не ем завіслый, з революції ем ніч не здобыв, затоже до нёй ем не вступав з таким заміром, але ішов ем до нёй, абы ем людем поміг збавити ся такого ярма, якым є тоталїта.“

Слобода про Н. Ляша, як і про каждого нормального чоловіка, была в ёго жывоті найосновніша. Праві тот выслідок революції в одношіно ку своій особі оцінёвав найвыше. А тыкало ся то і слободы в одношіно к ёго русиньскій народности. Ведь возрождїня русиньской народности в посткоммуністичнім обществі нелем в рамках нового Чеськословенська, але і бывшых сателітных штатів Советського союзу в середній і выходній Европі, є єдним із здобытків праві Новембра 1989. Є то призначне, же ай тот тема мала своє місце на революційній трибуні Н. Ляша. Русины на Словенську і в світі при писаню своёй новодобой історії на то николи не забудуть.

Із Н. Ляшом сьме ся мали можливість особно спознати аж у році 1991, кідь в Пряшові зачали выходити новинкы в русиньскім языку – *Народны новинкы*. Тема револючных подій і їх „пражівського сімболу“ – Николая Ляша при округлых роковинах Новембра 1989 ся на сторінках тых новинок регулярно обявлявала. Зато наконець, характерізуючі особность того чоловіка, рады бы сьме поужыли ёго автохарактерістіку, з котров ся в повній мірі стотожнюєме: „Чоловік у своій основі не є планый, але стане ся таким, якым го сформує сполочность. Кідь є планый, треба сі поставити вопрос – де ся стала хьба? Але і так собі думам, же треба ся намагати говорити з каждым. Зато бы ем собі желяв єдно: абы сьме ся взаємно тримали в почливости, абы сьме спокійным не завиділи, а кідь можемо дакому помочі, та му поможемо, кідь є причіна дакого похвалити, та го похвалїме. Кідь ся так будеме в жывоті спаровати, та вшыткы проблемы ся нам подарить вирішїтти без конфліктів, спокійно, а то ці уж в сполочности, або в рамках народности...“

На Твої слова будеме памятати і нима ся радити, бо то суть слова скусеного чоловіка. Будеме і на Тебе, Николаю, все памятати, а о то веце, кідь будеме славити каждый новембер...

Вічная Тобі памята!

Анна ПЛІШКОВА

Боріс Філан і наш сон о Русинії

Зачну конштатаций, котра бы могла быти на самім кінци моёй куртой реакції на єдну телевизиу релацию. В днешній політичній розділеній, але стабілізованій Европі роздумовати о възнику самостатного штату Русинів є абсурдне, а з погляду многых може і трестуюдне.

Шансу мати свою державу Русины промарнили іщі в минулім сторочу, но а дакотры шансы ся просто не повторять, нукають ся в історії лем раз. Кідь ся попозераме до минулости і оціниме штатотворны амбіції Русинів од часів Корятовіча, мусиме сконштатовати, же Русины ани нігда в минулости не проявляли дакы выразно амбіції мати свою властну державу. Правдоподобно, в натурі Русинів нігда не были амбіції взяти судьбу до властных рук і реалізовати ся як державотворный народ, кідь не дипломатіов і політичныма грами на шаховніці Европы, та бодай силов, то значить воєньскы, агресивно. Русин все був покірний і мірний, рад ся підряджоває диктату других народів, все був в позиції службника, вірного лїданого, котрый в інтересі других был способный боєвати, докінця за других і положить властний жывот. В конечнім результаті так страчає зо своєю історічнотою визнаму, поступно страчає свою гордость, свою теарь, традиції своїх предків а помалы стратив і свою народну ідентіту.

Шкода, же в періоді Духновича і ёго будительскых активіт то Русинам не вышло, а не вышло то ани пізніше – по році 1918, коли в рамках першой Чеськословенської републикы была шанса ведно із Чехами і Словаками стати ся штатотворным народом і в рамках Чеськословенська мати автономну область – Підкарпатську Русь. А ани далшій жывот Русинам не давав много оптимізму, а то „вдяка“ Гітлерови, але і сталінській діявольській політиці, „вдяка“ западным мощностям і „вдяка“ опатерній політиці Бенеша. Наперек тій нерадостній конштатаций і одкликваню ся

нелем на неприязнь „судьбы“, але часто і на недостаток дипломатічных способностей наших предків, їх історічной немогучости, сам сі, ходем гіпотетічно, представую Русинів у своій властній країні – Русинії. А кідь ся з того сна збуджу, завиджу Албанціям в Косові, же выбоєвали свою державу, але і Курдам, Чеченцям, Баскам, Валонам, Фламам і другим малым народам, котры роблять вшытко про то, абы вказали Европі і світу, же і они мають право на екзистенцію... Многим ся то наісто подарить...

Тоты думкы мі ішли головою, кідь ем перед часом слухав релацию Боріса Філана, котрого гостём у штудію був русиньскый активіста Інж. Ян Липиньскый. Шкода, же він не прияє „гру на Русинії“ Боріса Філана і у своій одповідях на ёго вопросы о можности вытворіня державы про Русинів вегементно одмітоває таку, бодай лем гіпотетічну, предстаєу. Докінця сам Боріс Філан го пасоває до функції будущего міністра Русинії...

Важений пане Філан, за вшытко, што сьте у своій релаций повіли, хочу Вам подяковати, люблю Ваш гумор і дякую Вам за добру пропагацию Русинів і таким способом. Хочу Вам повісти, ходем за себе ай Русина, же я бы ем був наісто гордый, кідь мій народ ходем даколи в минулости мав свою властну державу, хоцьлем таку малу і проблематічну, як была Самова імперія, на котру суть вшыткы Словакы горды, або кідь то было ходем мале Корятовічове князівство. Кідь нам то не вышло з Підкарпатського Русь, ходем о ній бісїдуєме як о гіпотетічній державі нас Русинів, як о малій Русинії, в котрій бы сьме жыли честно, спокійно, утримуючі і розвиваючі свої традиції, плекаючі гордость на наших предків, бо праві тота гордость і достойность нам найвеце хьбує. Русины все знали цінити других, лем самы собі не знали дати чести. Наконець, вказала то і спомянута релация. Юдр. Петро КРАЙНЯК, Пряшів

Позиція Сполочности Енді Варгола в Міджілабірцях

Сполочність Енді Варгола в Міджілабірцях (СЕВ) ся **ОТВОРЕНО ДІШТАНЦУЄ** од шырїня неправдивих інформацій і заводжуючих тенденцій приматора міста Міджілабірці Інж. Ладіслава Демка у звязи з рішїнем нести мено Енді Варгола в назві Здруженої середній школи в Міджілабірцях і вислідками ёго дороги і стрічі з віцепрезидентом Фундації Енді Варгола (ФЕВ) в Пітсбургу, паном Джоном Варголом:

1. Ани СЕВ, ани Музей модерного уменя Енді Варгола (ММУЕВ) не знали о **обсягу ани о замірі** стрічі Л. Демка з Джоном Варголом в Пітсбургу.

2. Од вислідків і способу снажїня приматора Демка **здобути авторьскы права на поужываня мена Енді Варгола і ёго работ із мотивом Кока Колы** (подля слов віцепрезидента ФЕВ Джона Варгола – **про ёго приватны потреби**) ся СЕВ верейно діштанцує і є согласна з кроком пана Джона Варголы, котрый по встановлїню ситуації в рамках своїх компетенцій своє писомне рішїня стягнув.

3. СЕВ ани ММУЕВ николи не одшмарили сполупрацу з никим, покы работа не была в роспорї за законом о авторьскых правах так, як їх декларує аґентура про охрану авторьскых прав на Словеньску – ЛІТА в Братіславі.

4. СЕВ поважує шырїня неправдивих інформацій, же хтось із СЕВ сперать инвесторам прийти до Міджілаборець і сперать шырїню і підпорї жыдівской культури вообщє в Міджілабірцях, за хвору выдумку. Навспак, СЕВ підтримує будьяку етнічну культуру в змыслі законів і наряджїнь нашого штату односно таких активіт. Поважуєме шырїня таких дезінформацій за компензованя істых неспособностей сповнити свій волебный програм і обіцянкы через обвинєваня

другых людей. СЕВ была перша в місті, котра уж веце як перед десятима роками вышла з пропозицій проекту естетизації міста, в котрім было і побудованя памятника Жыдам (може то підтвердити бывшый приматор Мірко Калиняк), котрых у 2. світовій войні депортовали до концентрачных таборів фашисты і бывшый режим у місті знищив три синаґоґы (доказы о тім, кілько СЕВ і ёй председа зробили позітивного про культуру Жыдів і под. можемо документувати другыраз).

5. СЕВ ся діштанцує од обсягу писма приматора Л. Демка адресованого віцепрезидентови ФЕВ Джонови Варголови, в котрім школу ашпіруючу нести в назві мено Енді Варгола характеризовав необъективно, а то главно у звязи з етнічным зложїнем школярів той школы і ромсков меншынов у місті. СЕВ є однозначно проти будьякій дискримінації на основі расы, віры, народности і под.

СЕВ в Міджілабірцях є росчарована з того, же приматор Л. Демко намісто глядїня сполупрацы зо СЕВ і ММУЕВ одшмарує будьяку сполупрацу і комунікацію односно даного проблему і сполочного верейного интересу. СЕВ в Міджілабірцях наперек вшыткому є і надале охотна сполупрацювати з містом, бо з боку СЕВ тота сполупраца перерушена не была. Залезыть лем од того, як ся сучасный приматор Міджілаборець особно вырівнать зо своєм представом о „якісь снажїню“ СЕВ і ёй председа односно высше спомянутых проблемів. Доказом охоты сполупрацювати і помочі місту суть многы писма председа СЕВ адресованы приматорови, на котры пан приматор николи не реаґовав, але діяв навспак, одмітуючі подану руку на сполупрацу.

В Міджілабірцях 5. марца 2008

Др. Михал БИЦКО, ПгД.,
выконный председа СЕВ

К публікації Яна Бірчака Рудо Смотер і ёго пісня

(Выдав **Центер антрополоґічных выскумів**, Пряшів 2007, як одзвєв на ославы жывного юбілея (нар. 28. 11. 1935) вызначного пряшівского народного співака, росповідача, драматурґа і організатора, довгорічного члена і умельцького вѣдучого ПУНА.)

„Кідь є Словакія досправды фолклорна велїчина, так фолклор Українцїв ці Русинів выходной Словакії досправды творить єй вызначну капітолу.“

Тото перше речїня є заєдно основов книгы професора Пряшівской універзіты, фізіка, автора і зоставителя споминаной публікації. Жывотны факты, котры автор уваджає за помочі штїлізованого розговору з юбілантом, суть доповнены і оживлены споминами людей, які го знають. Суть міджі нима сполупрацювници і „обычайны“ любителі ёго співу. Перфектно зроблена публікація з образowym нотowym додатком, з выбором юбілантових текстів і дискоґрафій і бібліоґрафії, має таким способом високу фактоґрафічну цїну. Не іде ту лем о зуженыи погляд на юбіланта, скоро ціла ёго співацька карьера была звязана з ПУНА. А таким способом через думкы споминаючих, дістало ся оцінкы ай тому умельцькому колектіву. Книжка ся стрїтила з великим интересом.

Успїх публікації треба глядати в тім, же сам автор дав можність ся высловити людем в языку, в якім они говорять (міджі іншыма, є там і чеськый язык, і шаріський діалект). Далє ся на приправі книжки подїлялі і репрезентанты дакотрых днєсь уж, на жаль, нееднотных народностных орьєнтацій. *Треба повісти, же ся вышли.*

Мусив прийти аж тот мудрый професор фізікы (не історік, діалектолог ці етнолог), котрого богато документований і многосторонный погляд на того общо узнаваного юбіланта доказав ся із вшыткыма сувязями змістити до узкого простору міджі общо розлічныма поглядами, а тыж народностно ограниченыма позиціями респондентів. Притім никоґо з них не оскорблює і не спохыблює. Главно ёго заслугов на читателїв позерать з фотоґрафій і з тексту акуратна тварь юбіланта, уж за жывота узнаваного співака, як сімбол бывшой „русиньско-української“ культурной єдности. На тім ніч не мінить ани

факт, же в легїтімації Р. Смотер має написану словеньску народност а же ёго співанковий і росповідачькый репертоар є мозаїков цілого ряду далшых жывых говорів на выходнім Словеньску.

Уж 15 років ся тверда границя міджі двома „азбучныма“ народностыма меншынами Словакії, якбач, не погла ани на долонь. Наперек тому бач утриманий, а може то быти обидвом сторонам на хосен, а поужываний ведно „приграничний“ простор. Нащастя, не є то мертва „територія никоґо“, але, навспак, простор ведно хоснованых цїнностей. (Стачіть попозерати на список участників в програмах фолклорных фестівалів обидвох „азбучных“ народностей). Наперек похыбностям і носителям планых новин, ключ к тым недїлимим цїностям треба глядати в єдній із строф співанкы, яку перед роками заспівала зберателєви русиньского фолклору Андрїєви Дулебови Анна Олеярова з Ладомировой:

„А мій голосочок – співавый дзвіночок,
А ваш голосище – скрипильный возище.“

„Співаый дзвіночок“ Рудолфа Смотера ведно з характерістичныма голосами іншых ёго споминаных генерачных колеґїнь і колеґів, молодшых наслідовників, звучить через урядно декларованы народностны границі і резонує в душах нас вшыткых без роздїлу: міцный корінь ідентїты, схований в глубині історії родной країны, а зато не є позначеныи хоробоплодныма ідеолоґіями і легєндами.

Желайме собі, абы тоты чїсты звуки звучали донеконечна і без шкатулькованя як на публічных презентаціях, так і за помочі модерных звуковых і образowych медій і по наших хыжах.

Вацлав ДВОРЖАК, Пряшів,
хормайстер і діріґент ПУНА
в р. 1978 – 1980

Кленовчанє ся готують на ославы 460 років свого села Має позітивный погляд на азбуку

Душан Гірча ся народив 25. апрїля 1955 в селї Руське, Сниньского окресу, в селї, де зачав ходити до школы, а котре уж днєсь не найдемо на мапі, подобно як і Велику Поляну, де продов-

• Староста села Кленова Душан Гірча
має много старости перед ославами 460.
роковин своего села.

жовали ёго школьскы роки. У 1974 році скінчив в Бардеєві Средню ставєбну школу. Робив у ставєбництві нецїлх десять років, в р. 1986 був зволєный за таємника Містного народного выбору в Кленовї. В р. 1990 з властной ініціативы одышов з уряду і став ся вѣдучим превадкарні при МНВ в Стащїні, котра ся потім перетрансформовала на Сільскый подник служб, пак по „приватизації“ превадкарні, зачав подникати з меншыма і вѣкшыма успїхами. В роцї 2002, 7. децембра, був зволєный за старосту села Кленова. І так уж другый волебный період Душан Гірча старостує у селї Кленова.

– *Старає са так, абы єм са муг спокуїно попозерати до воґлядила, же не їм задарьмо Божый хлїб, котрый мї дають ай Кленувчанє. Кідь єм наступив, треба было выбавити уряд почітачовых техніков, робила са реконштрукція містной комунікації, освітлїня села, розгласу, реконштрукція курїня в школі, де діти дость мерзли, бо в найтеплїшій класї было 15 ступню, перешли сьме на біомасу, палиме дубнї трїски, дали сьме вымалєвати школу, школу, в школьскій їдальні вымїнили сьме підлогу. Дали сьме перекрыти три четвєртї стрїхы культурного дому, до якого текло, як через решето...*, – поспоминав староста села Кленова даякы з активіт, які ся

в селї подарило зреалізувати од того часу, кідь наступив до функції.

Але як повів пан староста, в сучасности планує зробити в першїм рядї порядок з потоком, бо при каждім вѣкшїм доджу в селї суть заплавы, які людем нароблять немало шкод на маєтку. Тыж треба зробити реконштрукцію школы, бо є в гаварїнім ставї, лемже добити ся к штатным пїнязєм є гірше, як выкопати канал.

Як сам повів, у першых роках старостованя, то было „гляданя ся“. Але поступно наштартовав проекты, які принесли выслідкы, напр. в области культуры. Зробили ся *Дні культуры в селї Кленова* (того року в юлу то уж буде 5. річник), што ся стрїтило з великим одзвѣвом міджі людми, як і знамый і традичний міджі Русинами *Русиньскый бал*, якого 3. річник був 12. януара того року. **Того року ся одбудуть ай ославы 460. роковин села Кленова**, к чому ся уряд акуратно готує. На тїй ославі бы хотїли одкрыти памятну таблу вызнамному русиньскому писателєви **Александрови Митракови**, який діяв у Кленовї, а заєдно бы хотїли людем, які своїм меном і работов роблять славу валалови, пропаґують го дома і за границями, придїлити честне обчанство. Іднать ся о знамого неврохіурґа, професора **Юрка Штеня**, ёго брата ортопєда, доцента **Михайла Штеня**, вызнамного ортопєда і бывшого вельвысланця Чеськословеньска в Мароку і інде – **Др. Яна Юду**, к. н.

Село Кленова має 529 жытелїв, з чого є 117 Ромів, має повноорганізовану основну школу з 104 дітми, де ся находить єдна спеціалізована класа про школярів з проблемами учїня. Є ту ай школка. Русиньска окопїца, овладаня русиньского языка і реалізація дітей на русиньскых культурных акціях – то суть передусловія, жебы ся у школі могла учїти азбука, русиньскый язык. Який має погляд на азбуку сам староста села?

– *Першы буквы, котры єм са навчїв, были буквы з азбуки. В Руськум са вчїв український язык, а тот язык єм са вчїв ай на ставєбній школі в Бардеєві. Также муй погляд на азбуку є позітивный. Але дуже мї є тяжко, же молодї люде перейдуть аде 12 кілометру до Березного, а не знавуть прочїтати, до якого їдуть skleпу. То є наслідком того того, же са в школах не учїть азбука. Я бы прияв, кібы ся ту учїла азбука і підпоровав бы єм то, килько бы єм муг. Треба попробувати. Бо, як знали гварити старї люде, кедь чоловік не помірять яка вода глубока, та не буде знати.*

М. МАЛЬЦОВСКА, фотка А. З.

Навертаня Еміла Кубека

К 150. річницї од народжїня (23. новембра 1857) Еміла Кубека выдав Світовый конґрес Русинів як 4. свою публікацію **выбранє з прозы** першого русиньского романописця на Пряшівській Русі **Еміла Кубека**, грекокатолїцького священника, котрый по перебываню у Гомродї (днєшне Мадярско), Якубянах, Кремній, Любовці і Снакові, одышов до Америки, де ай вмер (1904) і є там похований.

Выбранє вышло під назвов **Єдна стрїча** з фінанчнов помочов Фонду Штефана Чепы при Торонтській універзітї в Канаді і Сільского уряду в Снакові (староста Інж. Ян Біялко). Зоставителями суть ПгДр. **Марія Мальцовска** і ПаедДр. **Франтішек Данцак**. Модерный, дінамичный переказ до сучасного русиньского літературного языка, штїлістичну і літературну управу зо змыслом про „духа“ Кубековой прозы зробила ПгДр. **Марія Мальцовска**. Подобно, чутливо, тексты языково управила ПгДр. **Анна Плїшкова**, ПгД. Технічну і графічну управу (кошульку) умельцькы дав публікації Мґр. **Александр Зозуляк**. Предслова з надглядом написав академік **Павел Роберт Маґочій**, професор Торонтської універзіты у Канаді, а короткый аналітичний вступ опубліковали зоставителї. На кінцю книжки є словеньске, руське і анґліцьке резюме. Тексты были выданы азбуков. Анотована книжка, треба вірити, же є **зачатком перевыданя вшыткых Кубековых творів у Словакії**.

Покы іде о самотный переказ, в предметній книжцї є опублікований урывок із роману *Марко Шолтыс* і 8 повідань, міджі нима і повіданя *Єдна стрїча*, котре дало назву книжцї выбранных творів. Переказа-

дачцї ся подарило утримати в повіданях ласкавый Кубеків гумор і змысел про реалїту жывота Русинів дома і „за великов вод“, у США.

Вірю, же выбранє з творів Е. Кубека досправды посилнить народну ідентичность сучасных Русинів у 21. сторочу, а то в Словакії і в Америці.

Андрій КАПУТА, Свідник

поздравління русинів на 2008 рік

поетія • витварне уменя

чісло 1

„Ліпше пізніше, як ніколи“

То дословно платить о першій збірці поезії **Ленки ЛАВРІНЦОВОЙ** із Братіслави, котрій у словенськым языку вышов у тых днях під назвов „*Dar nad vsetky dary*“ (Пряшів, 2008) і пару поезій із котрого на тему **яри** сьме выбрали і дали на поетичне перетлучіня нашому знамому русиньскому поетови **Штефанови Сухому**. Ниже публікуеме выслідок їх сполочной работы – авторкы і умелецького перекладателя.

Але покы зачне те ты віршы читати, так представиме авторку, котрой уж пару поезій (тыж у перекладі Ш. Сухого) сьме представили у двох літературных сторінках **Поздравління Русинів**, также Вам не є цалком незнама ей творчость. Але што нас кус мерзить, же хоць є Русинков, пише по словенськы. Може ся дочекаме і даякого нового ей зборника по русиньскы?! Як знам, планує далше выдати зборник повідань. Увидиме?

Ленка Лаврінцова (обчанськым меном **Мігр. Магдалена Лаврінцова**, роджена **Зозулякова**, дівка писателя Василя Зозуляка) абсолвовала Факульту журналістики Карлової універзیتی у Празі і довгы roky писала статі і дрібну прозу, котры были опублікованы в розлічных періодіках на Словенську. Робила і як редакторка Чеськословенського розгласу – студія Пряшів, пізніше в Чеськословенськым розгласі у Празі. Послідні roky є редакторков часопису „*Bojovník*“.

В послідніх роках, окрема писаня публіцистичных статей і прозовых творів невеликого розміру, займає ся тыж поезією, котра ся стала ей сердцю близка і доволює їй ліпше высловити свої думкы і внутрішні переживаня. Интересує ся конкретныма судьбами людей, їх проблемами, самотностів і тужбов проломити одчужденость сучасного чоловіка, бо все про него є призначна потреба близкосты, взаємного порозуміння, глибокого чуття, але і красоты і душевной гармонії. Главным обсягом ей творчосты є лірика, але займає ся і епіков, посередництвом котрой глядають одповіді на многы вопросы сучасности, а в поезії ся высловлює думками насычено і емотивно силно. Посудьте самы... **А. 3.**

Ленка ЛАВРІНЦОВА

Послы яри

Зима щі тримле певні жезло в руці – сніг забілює докола, но послове яри взяли ся за діло.

Уже за цмоты, кідь ся день пробивать гірко, ладять інштрументы, щебочуть, черчать нехоцьк – до жыл їм вкročила довго надчехована ярь.

Вчувають силу природы, што збуджать ся і своїм горячим дыхом невдовга растопить леды навкруг нас і в нас.

Прислухую ся щеботаню, душу мі поглаждать, кільки є в ній радости простотливой і ясної – на честь жывота...

Ілюстрації А. 3.

Крохтя ніжности

Давно то было, у дальках дітинства – ціннов красотов цвинув наярь сад.

Із голузков росквітнутов бігла ем ку тобі: „Посмотри ся, мамчо, што ті несуд, який дар!“

Нечекана была твоя одповідь, аж барз строга і курта: „Цвіт тот міг дозріти і стати ся смачным плодом!“

Тогды мі щі слова хыбовали, бы-м чувства у собі выявила – по вінці красов общастнена, щедро ем ті і дала і од тебе чекала – лем крохтя ніжности.

Крегонька красота

Стрім щі яснїє – черешня-красотка є у білім, засонцена білястов шатинов. Її пару днів славы – люде у обдиві задержують головы і не можуть угасити свою спраготу за крегков велебностів.

Але шточас облетить цвіт, однесе го вітор, додж, ніч красне не тримле вічні.

Та зістане зацный спомин, буду я го пречасто будити, ніжно поглаждати, бавуляти ся із ним в похмурній осінній непогоді і у несправдышнє довгій зимі.

Запах землі

Як зачую запах землі, рольник ся з ня ставать, што садить розсаду і сімєнець сіє.

З ня ся творець стас, што давать жытя росту, іспомагам шляхетному ділови – піднимать то, як każde творіня.

По часі зъявлять ся рослины, з землі ся друкать, перепоны перемагають – оддавам їм честь про їх силну волю – жыти.

Ем дітинов яри, народила ем ся в часі, як із землі выгулькують сніжичкы – їх тервучость мам в собі.

Ніч ня не зможе, нияка підлота – снажу ся над нєв повзнести, не дам ся нєв знесвятити,

бо ласка к жытову єсть даром, нігда не дам сі і взяти.

Як зачую дыханя землєве а в лицо вітріє рушанливость, пахнувшу югом, знаю я – ярь горячим дыхом зясь воскресать ушытко к жытову – землю, стромы, чоловіка і сердце к ласці без самоты.

Квітки

Де вни, ясны фарбы яри тай квіткованого літа? Всягды докжуж – тупо, сиво, небо сиве, стократ выпрате, вшытко якось вылізнуте... Ай кідь зима розузлять ся, про ярь іщі є прискоро, щі не дуркать нам до дверей.

Но одразу што то виджу? Прекрасну палітру фарб, што мі душа вымолила – у пасажу на пултах засяло ся радостів, квіткарька ту зачала продавати першы ярюшкы.

У квітниках прімулянкы і гіацинты, крокусы, азалії, цікламенты, букеты пестрых туліпанів, фрезії, што в теплых грядках выкохала, яке чудо давать нам природа, не могу ся вынапозерати.

Квітки скромны, мають обдивугодный характер – ай без слов людей поліпшують.

Нелем на свята мен і родных днів хоць єдинов квітков робме близкым радостів – ний велика сила красы навсе выстелять світ...

Перемінчива красота

Сад на салу свадьбяну нагло ся змінив. Молодых до білых шат ярь нагло приоділа.

Стромы суть велебны, но найвеце черешні, вічно обсыпаны цвітом многотісячовым.

Так як кібы мотылі їх дружно обсіли, што то за краса – та шточас помарнїє.

Невдовга вітор, додж на стрямбы росторгать ї, пеласткы звітрюють, навик' в земли спочінуть.

Черешня

Дость было выйти перед хыжу і мій погляд гладив твою спраскану поставу, кошату коруну.

Наярь – молодіця в білім, цвіт ші здобив конарикы, над нима бынчаня пчол, превелика величавость.

Не менше чароділный твій перерод быв, як цвіт ся розвивав і дозрівали смачны плоды.

Но нараз зачала єсь слабіти цівков щавы уроняти і навсе высыхати.

Смолянима слызамы плакала єсь, зашептати єсь хотіла: „Любоміла створа гыне, тяжка судьба уж ся ближить...“

Смутна хвілька

Быв май, найшувнішый місяць в році, у парку гаштаны запалили свічкы пахотны, оргонина квітла заманчіво – так по бозькы, несправдішно.

– Лем ты устань і зроб пару кроків, подьме ся усмотрити холем з облака, і в шпытальскім парку росцвили стромы ніжні.

Было то над твої силы, хвороба высала вшытку енергію і на мене оперши ся, зіркнув єсь навонка.

Зрак ся ті не розьясниє тільков красотностів – вна не про силно хворых, і хоць позіром видять ї та уж не внимають, не доходжать к ним, їх сердца не дотыкають ся.

Осиф КУДЗЕЙ

Воскресна пісня

Любов Божа є превелика,
не хоче смерть про грішника.
Господь послав своєю Сына,
жебы змыв людські провини.
Убила го людська злоба,
вірны го дали до гроба,
но стало ся чудесне шось –
на третій день воскрес Христос.

Жены несуть ку гробу міро,
котре жертвовали щіро.
Першы видять перестрашены –
камінь з гроба одвалений.
І чудують ся все знова,
кідь ангел говорить слова:
„Ісуса ту уж не є днесь,
не найдете го – він воскрес!“

Через тоту славу подію
Христос нам давать надію.
Кідь бы остав в гробі без зміны,
віра бы не мала ціны.
Він зробив, што ніхто не міг –
воскресінєм смерть переміг,
з обыстя смерти живый встав,
жебы помершым живот дав.

Днесь при ёго порожнім гробі
тото просьме каждый собі:
Хрісте, як я з мертвых воскресну,
даруй мі славу небесну.
Час посту ся уж поминув
на радость маме причіну,
бо уж сьме чули новину –
Христос воскрес! Воістину!

**Пісня Божому
сердцю**

Одкы ся правдива любов взяла?
Як ся на тот грішний світ дістала?
З неба была засіяна
і кырвавым потом поливана.

На Голготі было єй коріня,
там ся з ній зродило одпуціня.
Любов злобу перемаже,
бо жрідлом любви є сердце Боже.

З Христового сердца ся розливать
любов доконала, нефалшива,
бесконечна, милосердна,
любов вічна, свята, божественна.

Йозеф МОКОШ

**Прасканя кырвэ
(Уривкы)**

... Споминам собі:
Йшли сьме до школы,
выбўховали сніговы кулі,
ласка ся нам гойдала на
мадзілнику
а в пивніці мої руки одомкнули
першый твій зіпс,
сердце мі чійвіснї било,
як кідь в руці тримлеш
ластівку.
А іщі памятам,
моє мале
серня,
як есь, выплакана,
пахла гі прана кошуля під
дóтыком сонця,
повідям то, бо уж
виджу з облака,
же там умёр муж,
зістали по нїм на дразі
ступляі,
чорна процєсія крачать,
од снігу ся з тварей парить
а жена не скорбить,
як кібы їй в очах не кололи
до біленька пофарблены
гробы.

ШТО З ТАКÓВ ЛАСКОВ,
КОТРÓВ СОБІ ЧОЛОВІК НА
СОЛЕНУ ВОДУ
НЕ ЗАРОБИТЬ.

Як выйде девятый місяць
на ходник,
потім закричў, аж ся
розгойдають лампы
і буду іти хмарами щастливый,
як тот садовник.
Марс німо світить, ты мій
выкупаний сыну,
тотá звїзда на тебе буде
чєкати,
бы-сь і вычїстив рукавом свого
герочєняти,
жебы у ту ясность синю
чоловік посмотрив до твари
ближнёго свого
зблизка і надовго.

Ріка дістала з леду скоминў,
вітор собі пискать на пальцях
кóминів.

Ніч ся крутить, як платня
задрана,
час і взяти міджі пальці
і обернути од рана,
зато потім
цвине.
До садў ся вертають стромы,
дупотять гі молоды конї.
Світло твердне.
Умывать ся чорный коцўр у твоім
лонї.

Кров праскать, ламле ся і
горить,
наскоро сорочку храню,
бы ся огнєм не їмила
і нахылям ся
над помаранчове заокругліня
твоёго тіла
праві у ту хвілю,
кідь доловзниць упав герок з
вішакá
а стрїберна слыза била
крылами до облака
а рано было пестре,
як синій кáлапик
клавна у варїєте,
на землі є зелене плахтя
роспростерте
і у тій хвілі,
як нам грушкы дозрївають в
керти,
зелены і пыршьковаты,
і бігльєваны недїлі носять новы
шаты,

у тій хвілі
чоловік
з невыспатов головóв
у хмарах,
красно заокругленых, як женá у
тяжи,
ногами до землі по колїна
вгрязне,
посувать
світ,
теплый, як спляче серня,
близше
ку вóсходу зелєного сонця;

кров горить,
ламле ся
і праскать
а земля ся гне
чійвіснї,
як під твоім сердцєм
моя ласка.

Земля ся трясє,
провидїти хоче,
праві у ту хвілю,
як ся згынам
над тобóв.
Втваряш чїсты очі.

Із словєньского языка
переложыв **Штефан СУХЫЙ**

Квета МОРОХОВІЧОВА-ЦВИК

Поклона поезії

Чом є завість блїда,
Кідь кров до твари жене?

Хто бы знав дати одповідь,
Пригласьте ся хоць-коли
Поезії, што ся заганыбить,
Кідь сїдаты на чудный
столець.

Писаня, што ся червенїє,
Щі має в собі сумлїня
І право жыти про людей,
Што люблять словотворїня.

Поезія з великым „П“ – то
диво,
Нелем хоць-яке прядиво,
Што сплїтаты барз-хто до
шору,
Хоць не мать в нічїм опоры.

Поезія є наша дїва,
почестна, мила, правдива.
З уклоном сїдаты к столу,
Як ід святому престолу.

Кідь ся задарить творивости,
Завість гнєдь блїдне од
злости.
А кров ся страчать із твари,
Як лїтна буря в хотари.

**Почливість
женам**

*Што там по пацєрках
Дорогім златї
По зрїдкавых камїнях.
Што там по робах, ці
неробах
На запятках, або без них.
Што там по правічных
Венушах,
Сїмболах плодности,
материнства,
Жывота.
Што там по...
Кідь окрасов девятыдєсятєх
процент
особ нїжного поглавя
21-го стороча є обычайна
накупна ташка.
Властно, двї,
Жебы сї і справедливость
Пришла на своє.*

*Реалїта є незмінна
Наперік „сметанкам“,
мохітам
Цї інакшым ступідїтам.*

Мої фосімілії

Мінят ся люде, мінить ся
природа
Мінить ся вкус, мінить ся мода.
Доба ся змінила.
Лем ты скамянїв
На вічны часы
А нїгда інакше.

Самота

*Цалком єм сама,
Але самотность є зо мноє.
Также сьме властно двї.
Я і она.
А предці єм сама.*

Ілюстрація Анны ГАЄВОЙ

Пробуджїня

Березник зазеленїв
Ярь клєпкаты на дверї,
Пчолы, мушкы вылїтають
Бы ся потужыли.
Хотарь, то їх домовина
Травы, квіткы, стромы
Суть їх влага, щавы, пелї
Пахы, вітаміны.

І в жывотї нас, Русинїв,
Ярь тыж річ велика.
Бо зелены голузкы- голузочкы
Несуть звїсть до світа.

Же сьме ту, же нас дость
Щі нас веце буде,
Кідь вітрик ярьній рознесе
Сїмячко уродне.

Він россіє їх по полю
Сонце свое зробить.
Од Уліча аж по Прагу
Нашынець ся зродить.

Зросте нове поколїня
Модерне, тай наше.
Няй Господь буде при нас
Хоць лем раз за часы.

Кідь нам будуть нахылены
Й Музы на Олімпї.
Ствердиме сї ідентїту
Якой нїт на світі.

А Ендіго тверджїня
Же сьме ту – знивдыкы.
Запише ся до аналіз
Як мила приповідка.

Штефан СМОЛЕЙ

**НАША
РУСИНЬСКА ЛОДЬ**

Русины, прошу Вас
Хороньме нашу Лодь!
Котров сьме вплавали
До міжнародных вод.
І на ній плаваме
До нашого ціля,
Котрый хоць в далявах
Но доступный сїяты.

Цї там доплаваме
Тяжко і вірити,
Треба ся нам вшыткым
Ведно злагодити!
З дримот пробудити
Вшыткых тых, котры щі
Дримлють в своїм спаню,
Видять Русиньску Лодь,
Щі не сїли на ню.
Про яку причіну
Може і не знають.
ТЫМ ТРЕБА ПОМОЧИ!
НЯЙ СЯ СПАМЯТАЮТЬ!

Бо лем так можеме
К цілю приплавати,
Кідь на нашій Лодї
Будеме плавати
Вшыткы, без розділу
Одкы походиме,
Де теперь жыєме,
І хто што робиме.
Но будеме мати
Наш ціль перед собов,
Котрый доцілимє
В злагодї між собов.

ЛЮБЛЮ ТЯ!

Люблю тя!
Уж од мала
Єм ся до тебе залюбив.
Малый,
Ші-м до школы не ходив.
Уж тогды єм твої
Прекрасны слова слухав,
Може щі-м їм вшыткым не
розумів.
Любив єм їх слухати,
Хоць ня дашто болїло
Перестав єм плакати.
Ты была єдина,
Котра мі од мала
Слово по слову понукала,
Жебы єм знав
Говорити,
Співанкы співати
І Богу ся молити.

Люблю тя!
Як тя не любити?
Кідь зо мноє ходиш всяды,
Де піду, спроваджаш ня
І не опустиш.
Было їх веце, котры
Ся мі понукали.
Но не были такы,
Жебы моє сердце
Так заняли,
І припутали к собі
Так, як ты.
Я зїстав вірний лем тобі,
Бо ты єдина на світі,
Котру єм любив,
Люблю, і буду любити!
Аж до своєї смерти.
Бо ты єдина,
Мамина,
Моя,
Наша,
Русиньска бісїда.
Люблю тя!

Споминам на моє село Андріїва

Недалеко од міста Бардеєва, в Низьких Бескидах, в долині потічка Андріївка, ся знаходиться невелике русинське село Андріїва. Єй сусідніми селами суть: Бардеєвська Нова Вес, Біловежа, Куримка, Шаріське Чорне, Смілно, Зборів і Довга Лука. Подля списавання людей у році 2001 в селі жыло 308 жытелів. Найвекшим проблемом сучасности є велика безробітність. Так як колись, ай теперь многы Андріївчане ідуть до світа, до Германії, Англії, Голандії, Ірська, Франції, а главно до Чех. Главный заместнаватель бардеєвський Яс ся поминув.

Минулось і vznik Андріївой

Першыраз ся о Андріїві споминать в році 1355. Тоды Ягерська капітула з повеліня краля Людовіта I. потвердила выдїліня маєтку панства Смілно про землевластників Текеліовых. Маєтковов чинств панства была і Андріїва. Но як уваджають і інші історичны документи, село ествовало іщі перед тым. У 15. – 16 ст. село было частєв панства Маковиця. Писомны документи з 14. – 15. ст. назву села уваджають під мадярськов назвов як *Endrevagasa* – Андріїва Поруба. Слово „vagas“ значить рубаниско. Подля того мож усудити, же часть панства была покрьта лісами. Доднесь на Андріївскім хотарю ся находять міста, котры люде называють „чертезы“, што значить поляны, на котрых вырубали ліс. Тото потверджовали і слова мого діда Михала Фріцького, котрый був у селі знамай як великий фігляр, сільський філософ і інтересно знав говорити о давныи часах, жывоті людей і їх трапезах около потічка Андріївка. Нам хлопцям при петролеєвій лампі любив говорити о тім, же до тых нашых просторів пришов уж давно споза польських границь еден чоловік – Русин, меном Андрій, із своєв великов родину. На невеликій лучці собі побудовав деревяну хыжку, вырубав ліс, сїяв татарку, а діти на лучці пасли вівці. Тоту лучку доднесь называють *Ластівник*, од слова пасти (на ній суть теперь збудованы прекрасны, наймодернішы дома). Як ся родина розростала, было треба росшырєвати землю – вырубавати, ортовати далшый ліс. На выжыній землі сїяли просо, овес, біб, фасолу і іншы польногосподарськы плоды. О тім выштыткі, о жывоті людей, кідь ся зачала писати історія нашого села, дідо так інтересно росповідав, же я тому повірив і скоро вірю доднесь, но порівнюю то з історичными діскусіями. Село лежить у долині, по котрій вела найкоротша путь до кралєвского міста Бардеєва, од сел: Шаріське Чорне, Куримка, Дубова, Цігла і другы. Добре положіня села ся залюбило многым людем, зато ся оно заповнєвало новыма людьми і розростало ся. На кінець 15. ст. уж у селі стояла деревяна церьков, шко-

ла, фара, млин і цінтерь. Было 15 газдівських обыхъ і великий господарський двір шолтыса. У р. 1492 на село напали польскы войска і го зничили. Зістало лем 10 підданыскых обыхъ і млин, котрый людем молот зерно аж до кінца 18. стороча. Ёго водный канал на кінець села мож найти і днесь, а поле, де стояв млин, называють *При млині*. На зачатку 17. ст. у селі був великий рыбник. Тяжкы дні жытелі села пережывали в р. 1614, кідь міджі селами Андріїва і Шаріське Чорне ся од силного землетрясіня до потока зошмыкла по баоксидову слою велика маса глины і каміня і загатала долину. Вода ся зачала сперати і вытваряло ся озеро, котре могло затопити обидва села. Але природа собі сама помогла. У глинянім насыпї ся зробила діра і вода зачала одтікати. К тому білому баоксидову слою білой землі ся іщі у 20-ых роках минулого ст. нашы жены дістали так, же одкопали нагорнуту глину і зачали копати білу глину, котров біглили свої стары хыжы. Тоту білу глину копали жены з Шаріського Чорного, накладали на возы і везли домів.

На зачатку 18. ст. село постигло велике нещастя – холера. Людей померло так велє, же не стачили про них робити труны. При хованю помершых забалили до білой плахты, поскладали до сполочных гробів, посыпали хлоровым вапном і загребли глинов. Тота небезпечна хворота – холера засягла наше село вєце раз. На памятку помершым люде выбудовали деревяну капличку, котра іщі перед першов світовов войнов была знищена. В р. 1923 Андріївчане поставили на тім місті нову муровану капличку, на котрій є православный хрест. Моя баба Маслєєва-Бережна, котра бывала близко капличкы і ходила ся к ній каждую недїлю молити, мі повідала, же то є памятка давно помершым на холеру, а православный хрест є на знак того, же перша деревяна церьков уж 16. ст. ту была православна. Як я познаю історію нашого села, не мам причіну мойї бабці не вірити.

Добре положіня села – в долині коло потока Андріївка і недалеко од міста Бардеєва, вытваряло добры условия на ёго розвой. Уж на кінець 17. ст. ту бывало коло 300 жытелів. Окрем роботы на властных

маленькых газдівствах, люде ходили робити „на паньске“. На найліпшых землях, хотарях мадярськы панове выбудовали каштель і з дворами, стайнями про худобу, боїсками, столами, сыпанцями на зерно і з помоцью бідных людей газдовали. Недалеко од каштеля часть ліса обгородили і ховали у нїм нелем „дзвірину“, котра жыє в Карпатах, но дошыковали до ліса і данчу і муфлоню звїрину. Тот ліс доднесь называєм *Дзвірник*. У нїм ся робили великы полєвачкы, на котры ся позывали панове із Маковицького замку і каштелїв у Зборів, Смілнін, Свіднику і другы. Вліті, по жнивах, у Дзвірнику были дожынкы ослavy, на котрых ся підданы дізнали, кілько корців зерна дістануть за свою роботу на паньскім. Великы ослavy організовали панове в лісі під назвов „маялесы“. На тоты ослavy уж бідный народ не звали. Но по першій світовій войні собі тоту традицію люде обновили. Під веджінєм учителя *Миколая Качмаря* у Андріїві і учителя *М. Кучечкы* із Шаріського Чорного у 20-ых і 30-ых роках минулого стороча были організованы маєвы ослavy. Сусідні школы із Андріївой, Шаріського Чорного, Дубовой, Ціглы, Никлєвой, теперь Микулашовой, і Смілна приправили культурный програм. На великій лучці у лісі ся зышли люде зо выштыткы околитых сел і позерали, як їх діти прекрасно співають і танцюють. Были то люде з русиньскых сел, окрем Смілна. Подля характеру ослав мож повісти, же то были першы фестивалы русиньскы культуры. Жаль, же то по другій світовій войні онедовго заникло, бо пришли другы часы.

Іщі перед першов світовов войнов у каштелю перестали газдовати, а по войні землю одкупили Андріївчане. Тому полю доднесь говорять „паньске“. Землі, де стояв каштель, люде обробляли – орали, сїяли. На тых землях ся довго находили вешлякы предметы, котры належали каштелю. Подля поверхности терену мож встановити, де стояли дома на бываня, де были машталні, стодолы і подобно. Тото поле люде доднесь называють *Під каштелєм*.

Церьковный жывоит

Як написано в архівных документах, на зачатку 15. ст. в Андріїві была мала деревяна церьков і цінтерь, но місто, де церьков стояла і як довго, ся не уваджають. Другу, вєкшу деревяну церьков Андріївчане поставили у р. 1763 в просторах днешнєго цінтеря. Церьков стояла 119 років, но в р. 1882 згорїла. Огень був такий великий, же ся ростопили і дзвоны. Подо-

ба церькви ся утримала на образі, котрый намалєвали брата Рубїєвы, сынове священника *Михала Рубїя*, котрый в селі був 15 років (1826 – 1841). Ёго сынове сі село облюбили і на памятку згорівшій церькви од цілої родини подаровали селу намалєванный образ другой андріївской церькви. Третю, но уж муровану церьков, люде зачали будувати в р. 1889 під веджінєм ставителя *Коломана Байхера*. На ставбі помагало ціле село. Люде ламали каміня, готовили і кресали дерево на стріху, помагали при мурованю зборівським мурникам, і тым допомагли тым, же церьков фрышно росла, як з воды. Но дале настали проблемы, кідь тесарї хотїли ставляти на вытягнуты муры стріху, кураторам ся не любило то, же іщі не суть вымурованы три куполы, як сїмбол церьквы выходного, візантського обряду. Ставитель на основі проекту твердив, же там ніч таке не є а же проекты з куполами суть на церьков у Реветівці. Выяснило ся, же были замінены проекты. Дошло к догодї, же за даной ситуації іщі мож добудувати, но уж лем двї куполы. І так ставба андріївской церькви была закінчена в р. 1893 – з двома куполами. О тім інтересним припадї росповідав мій дідо, *Михал Фріцький-Пурдеш*, о котрім в р. 1960 писав і писатель Федор Іванчов.

Од р. 1752 доднесь ся у селі вычередовало 31 греко-католицькых священників. Спомяну холем дакотрых: *Александр Подгаєцький, Андрій Ставорський, Теодор Баранкович, Александр Чісарик* і другы. Найдовше в селі був *Антон Кош*, а то 38 років – од р. 1919 до р. 1957. На нєго старшы люде споминають лем в добрім. Окрем душпастрьской работы го інтересовали іщі пчолы, работы на газдівстві, в загородї коло садовины, высаджованя окрасных крячків, червєных смереків, стріберных ялічок, орго-нини і іншых. Ёго жена перед будинком фары мала загородку з квітками і окрасными крячками. Дакотры жены, кідь ішли в недїлю до церькви, ся заставляли при „попадинї“ загородці і чудували ся великій красї квіток. Попада была добра жена і роздавала людем вешлякы саджєнїя, насїня і приймы до загородок перед їх хыжками. На фарьскых землях люде обдивляли, же яке красне высоке жыто росте „попови“, які великы головкы капусты буде „піп“ зберати на осынь, як красно цвинуть ёго бандуркы і под. В літі в недїлю по святій літургії хлочи чекали перед церьковлєв на священника, посїдали до холоду під стромы і слухали отця Коша: як найліпше газдовати, жебы урожай на полю був богатый.

(Закінчїня на 6. стор.)

„І Хрістох знав, же Юда є підлий..“

(Продовжїня, зачаток у ч. 1 – 4 / 2008.)

„Sapientia sat“ – одказав патер Федор по латиньскы тым, хто бы хотїв му прийти на ёго фішальскы гры, або по нашому повіджено, же „розумному стачити“ на то, же бы похопив, же „zvest o nás (slovenských gréckokatolíkov) sa má dostať tam, kam sa dostať má. MVVVC“! Чуете тоту лишку підшыту: *мыцмы!* Тото уж не суть слова честного чоловіка, духовной особы, але хытрого політика, про котрого честь і почивость зістали перед пороком, а ганьба не мать очі. Про то діло, жебы вылагодити Федоров, патер Лацко ся пуцад на таку путь, же конвертує на греко-католицьку віру. Генераль єзуїтів продає му право конвертації, значить, же сугласить із тым, жебы патер Лацко переступив на інакшу віру. Можете ся спопросити: *нашто?* Чуйте, як менторує такий крок Лацка „фішаль“ Федор: „*Prestipil nie preto, že rímskokatolícky obrad je menej hodnotný, ale že v konkrétnych prípadoch, do ktorých sa Lacko mienil pustiť, je gréckokatolícky obrad vhodnejší.*“ Не тяжко ся здогадати о яку „*prácu*“ іде і чом правї наш обряд му був „*vhodnejší*“. Без похыб, же то была работа спосна з „выробов“ і узнанєм тзв. „*slovenských gréckokatolíkov*“ і становлїнєм „*sui iuris*“ словєньской дієцезы. Веру так, на томо му была потрібна конвертація, на то му было треба тот „плащ“.

Але автор іде далє і продовжує настойчїво обгаєвати „місійну роботу“, подля профєсї, бібліотекаря, єзуїты Федора, який, як дослова пише автор „... в *tichosti* pracoval na budovaní identity našej cirkvi“! Страшне дашто!!! Який незмысел! Де автор бере таку дырзость?! Жебы таке люде будували тварь мойї Церьквы? Перебачте мї, але тот чоловік уж цалком стратив характер, уж цалком не мать ганьбы! Але што є іщі гірше, жа таков направдов він цалком зневажыв наших патріархів, преосвященых і преподобных владыків, котры вагов своєї авториты, силов своєї віры служили руській Церьквы, терпіли за ню, вмерали по арештах, абы захранити єї тварь, абы захранити єї од мадярізації, од комуністичной идеології. А тот автор, як кібы стратив здоровый розум, кідь так, без ганьбы, монтує міджі них тых, як він гварить „*v tichosti sediačich*“, тоты підшыты лишкы, бо „в тихости“ сидить, видить ся мї, лем боягуз або злодій.

Свою праву тварь, конечный ціль свого суджїня „в тихости“ указує Федор у своім „програмовім документі“, в сінтезі своїх планів і замїрів: „*Ано, správnym smerom ideme* (позн. автора: добре латинізуєте), *treba len pokračovať. Delenie* (позн. автора: на выходну і западну церьков) *musí zostať už len historickou skutočnosťou, ktorá sa nesmie zopakovať.*“

Так, а теперь уж видите, к чому веде, який мать быти выслідок той „*horlivej pastorácie*“ єзуїтів у руській Церьквы, така є іх „велика і горяча ласка“, зато суть таке „міцны“ іх обята вірників нашой Церьквы, котры суть детермінованы єдним-єдиным: масовов продукціов „*duchovne zrelych slovenských gréckokatolíkov*“,

а тым ай скоров латинізаціов нашой літургії, обрядів, калєндаря, жебы ся, недай Боже, не повторила „*historická skutočnosť*“ самостатности нашой Церьквы, Церьквы руськой, церьковнословяньской, св. Кіріла і Мефодія, наших славяньскых апостолів.

Але з доступных інформацій vznikать іщі єдна, дость нечїста аж ганебна „служба“ єзуїты, котра ся тыкає нашой Церьквы. Окрем „фабрикованя“ тзв. „словєньскых греко-католиків“, єзуїты мають „заслугу“ і на ліквідації статусу „*sui iuris*“ Пряшівской єпархії, бо як є знамо, до 1961 року во выштыткы річницях „*ANNUARIO PONTIFICO*“ наша єпархія была веджена, як „*DIOCESIS EPERIESENSIS RUTHENORUM*“, што значить, же была веджена як ПРЯШІВСКА РУСЬКА ЄПАРХІЯ. Од 21. 9. 1818 року, од узняня єї папом Піом VII. буллоу „*RELATA SEMPER*“ (раз і навсе) аж до року 1961, скоро 150 років, Пряшівська єпархія была руськов (русиньсков), „*sui iuris*“ RUTHENORUM, а од 1963 року наша єпархія ся одразу стала „*sui iuris*“ словацков. Ак ся то могло стати? Хто бы то мїг зробити? Хто сі мїг доволити рішїння Святого Отця „раз і навсе“ порушыть? Хто был такий „одважный“? На основі чого? Логичнов анализів із доступных інформацій нетяжко найти одповідь: „фабриканты словєньскых греко-католиків“, міджі котрыма активну роль грали якраз єзуїты, дость скоро чули потребу завершыти свою „фарізейску місію“ адекватнов „стрїхов“ про свої „кпонованых вірників“. А нєв могла быти лем дієцеза „*sui iuris*“ словацка, бо єпархія „*sui iuris*“ RUTHENORUM про них была неприятельна. А так, не бояли ся ани Бога, ани грїха, пошли проти папы римского, понижили го, як свого верьховного наставника, як заступцю Хріста на землі. Як видно, і ту ся потвердили правила „*NUCLEUS IESUITICUS*“: *religio est pallium*...“ Але найвекшов ганьбов, найпідліпшым в тім ділі был тот факт, же ся то стало тогды, як наша Церьков была фактічно ліквідована, была розягта, як тот Хрістох на Голгофі, а то были 60-ты роки, кідь ся за ню не было кому застати, не было кому єї бранити, не было кому протестовати: „*Не робите то! То є зрада! І Юда тьж зрадив Хріста... Чом? Пршто хочете розпяти нашу Церьков???*“ Намїсто того, жебы собі усвідомити, што чїнять, який великий грїх беруты на себе, бігали по Ватікані, бухали до дверей, кідь ся не отворили двері, ішли через облак, а предці ся добили, домогли ся свого: DIOCESIS RUTHENORUM ся стала „*sui iuris*“ словєньска. Вірю, дороги брата і сестры, же і вы ся задумуете над тым, як то было можне зробити таку ганебну процедуру. Яку лож поужыли тамты „фішальні? Бо, думайме ведно: Церьков не екзістує, фактічно є ліквідована, таке нашто рвати єї боляче тіло, нашто мінати єї статус? Про кого?

А в одповіді на тоты вопросы напроше ся іщі єден: Кідь єзуїты і іх помічници хотїли за каждую ціну змінити статус нашой Церьквы, нашой єпархії, значить мусили быти інформованы

о тім, же Церьков буде зась обновлена. Бо зміна статусу настала в р. 1963, значить пять років перед єї обновов, перед єї зновозроджїнєм. Бо кібы о тім не знали, нашто бы робили таку брыдку, таку підлу роботу, бо і они суть лем люде, тьж мають своє достоїнство, ці ніт! Єднозначно МУСИЛИ знати, же Церьков обновити своє діяльство, же руська (русиньска) Церьков встане, як тот Фенікс із попіля, мусили мати якысь релевантны інформації о тім, же комуністичный режім рихтує отворити двері нашій Церьквы, рихтує обновити діяльство Греко-католицькой церькви на Словєньску. В опачнім припадї не хоче ся мї вірити, жебы тамты люде были схопны на таку підлость. А з того выходить далшый вопрос: Кідь знали, та одкаль? Од кого? Хто їм о тім мїг повісти? Комуністы? ШтБ? Не знати! Днесь іщі ніхто не може знати одповідь на тоты загады, але логичны і релевантны вопросы. Днесь іщі ніт! Але історія, архівны материалы дома і за границями, може кус пїзнїше, але дадут одповідь. Наїсто! Но днесь зістає незаперечным тот факт, же сполупраца ту была! Мусила быти!

Наша характеристика не буде повна, кідь не спомянемо і сучасного єпископа Пряшівской єпархії (позн. ред.: в часї написання статї іщі ним быв), ТГДр. Яна Бабяка, котрый за своїм меном тьж сі пише двї буквы: „*SJ*“, т. є. скорочена назва ёго чїну: „*SPOLOČNOSŤ JEŽIŠOVA*“, або чїну єзуїтів. Як і ёго верьховный наставник, іспанський Баск – Ініго Лопез де Рикалде, „алиас“ Ігнац з Лоєлы, котрый у своїх 49 роках ся став довічым генералєм чїну єзуїтів, і він 49-річний ся став єпископом Пряшівской єпархії, явно з цілєм остаточной і дефінітивной латинізації руськой (русиньской) Церьквы, што значить – єї ліквідацію. І він, подобно як ай ёго собратя, але дость короткы час своєї пасторації у Пряшівській єпархії дав чути своїм вірникам, людем руського роду, хто він і нашто пришов до нашой єпархії. Русины і Українці, як ся му видить, зістають „*mimo živého vierovyznania*“, терміны „Русин“, „руська віра“ мають про нєго „*pejoratívny význam*“, што значить: ганливый. За роки пасторації у нашій єпархії іщі ани раз не ословив своїх вірників, людей руського роду в радію по русиньскы, але про тзв. „*slovenských gréckokatolíkov*“ каждый місяць говорить в радію „*Лумен*“, правдаже – по словєньскы. Кідьже ідейный програм свого учителя, патра Федора, же „*historická skutočnosť*“ самостатности нашой Церьквы „*sa už nesmie zopakovať*“, з єдного боку єднозначно схвалює, а з другого боку такоу уваджає, же реалізовати тоту ідею „*dokážu len ľudia DUCHOVNE zreli*“. Котры то суть тоты „*duchovne zreli*“? Акафіст, наприклад, „... je to veľkolepý ďakovný hymnus...“, котры уж 15 сторочї живе в *srdciach generácií veriачích*“, але ай так „... je treba priblížiť akafist v ZROZUMITELNEJ reči“ ЧОМ? НАШТО? — може ся звидїте, в чїй „*zrozumiteľnej reči*“ буде іщі красшыи? Цї „*15 storočї*“ а „*generácie veriачích*“ недостаточно потверджують ёго зрозумілость? Аж верьховато потверджують! Але задана ясна: треба звєкштыти

„продукцію“ „*duchovne zrelych*“, тых, котры бы перестали „Господи, помилуй!“ співати!

А за дверями чекать „*slovensko-byzantská*“ метрополія, котра ся мать стати колысков „*slovenského kresťanstva*“. А з метрополіов приїде і нова функція: кресло архієпископа, метрополиты! (Позн. ред.: То ся уж стало.) Буде як буде. Але хрестна дорога руськой Церьквы, єї ліквідація, єї погыбав будє продовжовати. Єзуїты, тоты „папскы вояцы“ суть сполягливы, они привыкли выконати приказы своїх „генералїв“ до самого кінца...

А наконець тых „премилых“, „прелюбєзных“ односин міджі греко-католиками і єзуїтами треба повісти, же досправды не были они аж таке „теплы“, ज्याма іх презентує автор статї, єзуїта Ціріл Василь, жебы упозорнити на себе і на своїх суменїєвцїв, же іх руки суть фурт приправены на „обята“. Але як видиме, же то суть люде нечестны, нещїры, повны фарізейства і зрады. Довго-предовго ся буде руська Церьков спмятовати із тых „обята“, од тых „поцілунків“, наслїдкы котрых у великій мірі видиме уж і теперь: 70 – 80 % руськых церьковлєй по наших сєлах і містечках є скоро цалком або часточно латинізованых; старославяньску літургію по дакотрых сєлах чути уж лем раз до місяця. Ёго Ексцелєнція єпископ Пряшівський (позн. ред.: теперь уж архієпископ і метрополитам), єзуїта Ян Бабак выголосив, же „*jedna služba za mesiac stačí na to, aby sa tradícia udržala a nezabudla.*“ Так, мої дороги греко-католици, Русиньскы-братя „*jedna... stačí!*“ Што на тім, же вашы предкы были при зродї Ужгородьской унії, што на тім, же были при установлїнї Пряшівской єпархії... О тім уж мало-хто знать... і він не памятає, а зато „*jedna... stačí!*“ вам на то, жебы і вы забыли на то!!! ТРЕСТ – але вірю, же не Господній! Хто то коли видїв, жебы раз до місяця стачїло нам чути „Отче наш іже єси...“. Раз, єдиный раз до місяця заспавати „Господи, помилуй!“ Де є толєранція, почивость, де хрістіаньска любов? Так нечестно, так вулгарно ся ставляти к властным традиціям, к своїм попередникам, преосвященым і преподобным єпископам Пряшівской єпархії, к благочєнєным Владыкам Павлови і Василю, так зневажати одказ благой памяты Святого Отця Яна Павла II.!!!

Такы то суть тоты овочі, терьпы овочі з присмаком гіркоты, з болєм в сердцю, така то є гєнеза „*horlivej pastorácie*“ єзуїтів у наших храмах, в нашій Греко-католицькій церьквы на Словєньску, в єй Пряшівську єпархії. За тых скоро 200 років єї екзістенції... перше Мадяре, потім комуністы... а наконець єзуїты...

Смутна судьба чекать руську Церьков, єї вірників, людей руського роду, бо судьба наша – то Хрест святы, а Хрест свій мусиме нести...

Бо і Хрістох знав о підлости Юды, ай так му дав ціловати Своє лице.

Павел МАСКАЛИК, Пряшів

Ад: Ансамбль без мена...

Під таких назв Народны новинки з новембра 2007 року в ч. 45 – 48 принесли обширну статтю з пера Інж. Івана Фріцького, бывшего члена співацько-танечно-музичного ансамблю в Пряшові, який дав о собі знати в році 1947 на 1. Світовім фестивалі демократичної молодіжної в Празі. Частів „ансамбля без мена“ був балалайковий оркестр під ведінням Зеня Капішинського, в репертуарі котрого переважували руські народні пісні – „Выйду ли я на реченку“, „Светит месяц...“ і далшы, в супроводі народного танця.

Спомянута стаття мала позитивний одзвук у читателів НН, котры собі памятають на бурны повоиновы роки, на шырокого спектра культурно-сплочеськы актівы в Руськім домі в Пряшові в часі літніх вакацій перед Світовым фестивалом демократичної молодіжної. Треба повісти, же празькый фестиваль в р. 1947 був першы, но зарівно і послідній по правді демократичный світовий фестиваль. В далшых роках „железної опоны“ над „табором міра і соціалізма“ епітет демократичности зівстав лем в назві як „Світовий фестиваль демократичної молодіжної“. І так ся стало, же далшы фестивали в Москві, Пекінгу, Гавані, Софії і інде не мали ані демократичный, ані світовий характер, были без участи молодіжної з демократичного світа.

Не быти автора спомянутой статі, я бы ані не знав, же росшырений „ансамбль без мена“, фотографія якого была опублікована з одступом часу в уведженім числі НН, по фестивалі в Празі мав тільки выступлінь по чеськых і словеньскых містах, як Пылзень, Карловы Вары, Градец Кралове, Колін, Оломовец, Острава, Тренчанске Теплице, Сліач і Банска Бістріца! В тім часі я уж зівстав у Празі, будучи студентом Карлової анверсіты. При тім выштыкым ся указало, же в статі хыбичь экскурсія „малого“ ансамбля автобусом, який, окрем Страгова, в рамках фестивалу, де заняв у силній конкуренції 3. місто, іщі раз выступив у Празі, а потім в Чеській Ліпі, Літовлі і Оломовцу. Перед каждым выступлінем нас представляла молода посланкыня парламенту Стелла Гадюркова. Наконець были сьме позваны на навщіву чоколадовні „Zora Olomouc“, де нас обдаровали 5-кіловым лікеровым десертом, в прекраснім червено-золотім обалі в подобі п'ятикутної зівзды. Быв то дарунок директора, який я по выступліню з автобусу в Пряшові одозвдав в салі Руського дому председови УНРП Василеві Караманови за участи цілого „малого“ ансамбля. Но то ся не обшло без смішної епізодки. Зівзда была наполю порожня, бо в інтернаті, де сьме переночовали, хлопці, котры пришли по выступліню пізно, зівзду отворили одсподу і посмаковали сі на ній.

• Група членів ансамблю з року 1947, з котрого мена і прізвища членів ся уж скоро забыли. Але предці на дакотрых ся пан Іван Фріцькый распамятав: (стоячі зліва) Павел Симко, Ольга Остапчукова, незнама, Іван Гула, Александер Симко, далшы незнамы.

„На словко, брате Николаю“ (Задуманя ся над статів Н. Шкурлы Ты любиш, брате, Русь.)

Кідь Господь благословив моє народжіня в русинській родині переселенців з виходной Словакії на українській Волині, кідь ем дітство переживав і основну школу виходив в українській среді, кідь ем дозрівав і штудовав на Словакії, кідь уж як обходник за „Нові Домов“ ем робив у Руській федерації, кідь ем мав честь заступувати чеського інвестора в семох приватизованых фабриках на Україні, дяковав ем Богу за дар і можность спознавати тот наш славянський світ. Быв бы ем недобрый локал-патріот, кідь ем тых пару корун не пожертвовав на *Нове життя і Народны новинки*, де ем перечітав статю Н. Шкурлы *Ты любиш, брате, Русь* (*Народны новинки*, ч. 45 – 48 / 2007).

Автор написав правду о українських „соціалістичных“ урядах, о бесправнім адміністративнім збавліню обчанства переселенців з виходной Словакії, о некультурности містных окремых особ, лем забыв додади, же, кідь сьме ся вернули на Словакію, так ай ту ся нашлі некультурны люде, котры нас **дословно называли Русами**... Окрем того, каждый, хто ся вернув, кідь хотів дістати словенське обчанство, підкреслюю то обчанство, котрого быв збавлений бесправно, мусив за то платити, а в інтересі обчанности треба додади, **же на Словакії лем пару людем ся подарило вернути до родного села, а к родній груді ся дістало іщі менше з них**.

А што ся тькати студій на Україні, так Подцурквіяне – переселенці з Торісок, Шамбронна, Якубан і Одермарку, зажылі цалком інакшу ситуацію, як ей описав із властной скусености пан Шкурла. Учители Глинської середней общоосвітньої школы, де ся учили подцурквіскы переселенці, ходили за родичами ліпшых студентів, жебы ся причинили к тому, абы „здібні учні“ засіли до високошкольскых лавок...

В контексті спомянутой статі мі особно принципіально не пасує поужыти спойня „**ненька-Україна**“, а тьж, думам собі, же місто претензій адресованых **лем Українцям** є на часі ся займатти славянськым контекстом, бо Українці, так як і нашы переселенці, были **большевизмом** еднако позначены і понижены. Мій погляд є такий, же може пан Шкурла ані не хотячі, але своєв статів запав до **днесь модерного тренду: што на выход од Словакії, є плане, што на запад – сама доброта**...

Попробую то розмінити на дрібны в інтересі общославянського діла. Кідь ся мі то не подарити, буду радый, кідь мі дахто поможе своїм одзвук, бо Боже заваруй, **я понижити ані оскорбити не хочу нико**.

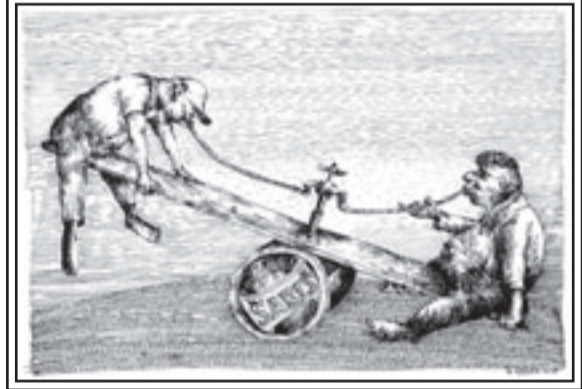
Є така правда, же кідь хочете дахто зробити, або ся лем кинути, мусите мати пінязі, а чім веце пінязей, кідь ся іднать о світовы катаклізмы. Уляновы – Леніновы – по матери Бланкови (позерай *Кроніку ХХ ст.*, стор. 209), котрый ведно із 32 собратами дістав суглас од влады Німецька на навернутя в марцу 1917 року революціонерів до Росії через Німецько, а котрому з Америки до Петрограду пришов помочи зробити большевицькый переворот Троцькый – Бронштейн із своїма 275 наслідниками, **бы ся ніч не подарило, кідь за дверями того, нелем руського нещастя, не быв дахто третій, з великим мішком пінязей**... А што днесь? Большевицизм як вежынове право має своїх продовжователів, бо є то нелем руськый феномен. Не дак давно на Спішу ем робив петицію зато, жебы русинський і український тім Главной редакції народно-етнічного выссылания Словенського розгласу зівстали в Пряшові... А днесь уж знаме, же вежыновым народом менованы чіновници в тім ділі не рушыли ані пальцем. **Барз мі вадить розвадженый Пряшів, а то, думам собі, Русинам і Українцям шкодить найвеце**. А так якось вызерать то ай в общославянськым контексті. Історія і фамелія ся чередує, прызька Мадлен Олбрайт – Корбелова, хоче, абы сибірське богатство не належало Русам. А чули сьте, людкове добры, же пан Путін перед одходом выголосив, же на Кубі будуть руськы ракеты, жебы хранили приятельску Америку од ракет выстріленых з неприятельскых понорок? Дивно, але цалком у згоді з модерным політичным школінєм громады по-ахіатричного уставу.

Політіці ся купити дадуть, партії ся опанують інтернаціоналами, лем народы скоро 1975 років од голгофської пятніці, 3. апріля року 33, бы могли попробувати быти інакшыма. **Зачиниме то мы, братя і сестры Русины і Українці в Пряшові і на северныході Словенська, бо інакше скоро буде нам амінь на вічно славянських землях!** І. Г.

Далша зОлОта БОЧКА ОтВоРеНа...

... была на День потят (птахів), День фіглів – 1. апріля 2008 у Шаріській галерії у Пряшові. Просите ся, яка золота бочка? Чом ся отваряла в галерії, а не в корчмі? Одповіді многы знають: „*Zlatý sudok*“ є назва **міждінардногo конкурзу кресленого гумору на тему ПИВО** а выбраны найліпшы работы, з котрых вежынов были оцінены, ся славносно выставили у Шаріській галерії. Самособов, же і бочка з пивом ся все при тій нагоді отворить перед галеріев, така уж є традиція. Але, жебы то не было лем о питу, так ся і повість пару слов на зачаток, а і в тім є традиція, же то все робить „СТВОРИТЕЛЬ“ той акції – **Федор Віцо** (на фотці зверху) і директорка галерії **Мір. Марта Гребічкова**. А зась традично ся роздадуть ціны і честны узнання. А потім уж по погарі смачного пива мож вести свій внуторний діалог з выставленима рисунками і вонкашній із знамыма, котрых ту (тьж традично) стрітиш. А треба увести, же в тогорічнім (14-ім) конкурзі порота, у котрій „ся мозгы намагали аж ся ім з кечкы парило“ такы дамы і панове, як Т. Блонський (шеф), Е. Арнаудова, Д. Перніцова, В. Валькова, Д. Скопарова, Й. Юрчішін і Ф. Віцо, оцінили **Grand Prix** роскошній рисунок щастливых хлопчаток, котры нелемже ся бесстаростно гомбають на гомбалці, але едначно солдоко собі „цуцають“ гумовыма трубочками пиво з бочки (на образку долов). Добра пропозиція – може уж треба зреалізувати і в реалнім животі!? То нам радить автор **Генрік Цебула** з Польска. А іщі многы іншых добрых пропозицій про жылот мож найти на выставці. Хто ся хоче о тім пересвідчіти, ній утікать до Шаріської галерії в Пряшові, а жебы то стигнув – **до 15. мая 2008!** - аз -

Споминам на моє село Андрієва

(Продовжіня із 5. стор.)

Говорив ім о тім, який гній треба давати до землі, коли і як зерно треба сіяти, які бандуркы садити, яку худобу ховати у Карпатах і другыма радами ся ділів з газдами. Найінтересніша была єго робота при пчолах. Мы хлопці на нєго здалека позерали і было нам смішно видіти нашого священника одітого до якогось міха зо ситом на голові. Часто нас ай погостив оцами з медом, за што сьме му были барз вдячны. До пчоларьства заінтересовав ай дакотрых газдів. Так, наприклад: дідо **Штець-Гриців** мав дость меду про каждую родину в селі на Велію – Святыи вечер. Газда **Ян Клебан** своєв работов коло пчол заінтересовав і своїх двоох сынів – **Янка і Михала**, котрый перед смертєв у р. 2007 зохабив 18 улів-родин. Пчоларьством ся днесь займає лем **Петро Малик і Василь Лукачейда**. На пчолы Осифа Симка, што бывав коло церкви, люде в неділю, кідь ішли на Службу Божу, рады позерали на улї, котры были помалєваны пестрыма фарбами. Тото выштыко на зеленій загородці під стромами вытваряло прекрасный образ у природі.

А. Коц ся старав і о дотримованя дакотрых звьків на церковныи свята. Наприклад, на Богоявление святыв воду у потоці. Кураторе рубали до леду пролуб. По святій Службі Божій процесія із заставами і образами ішла на потік, де ся посвячовала вода, а з потока воду брали

домів. Перед Сошествіем св. Духа – Русалыям радыв парібкам, як поставити молоды березкы перед церьковлєв. Церьковник мусив церьков выздобити конариками з липы. На Рождество св. Іоанна Хрестителя, на Яна, радыв женам, же былинкы і травы бы не мали хыбовати у снопі, котрый ся на Яна посвячовав як зіля. У Бардеєві на свято апостолів св. Петра і Павла быв одпуст. Наш священник організовав там процесію люде із заставами і ведно за співу маріанських пісень ішли пішо до Бардеєва перед церьков, у котрій він служыв святую літургію. У літніх місяцях, іщі перед жнивями в єдну неділю выходила на поле, на землі із церькви велика процесія, жебы посвятити урожай і просити Бога охраняти нас од бурі і од граду. На Свято Успенія Пресвятой Богородіці велє наших людеій одходило на одпуст до Люцины. Кідь ся путници на другый день вертали домів за глаголу выштыкх дзвонів, витав їх на зачатку села священник Коц і ведно пришли до церькви на молебєнь ку Пресвятой Богородіці.

Єдна неділя вліті была на селі барз святочна. Свята літургія ся одправляла у поли при каплічці. По утрєні люде у великій процесії, у котрій впереді парібці несли крижы, дівкы образы, за нима ішли священник Коц з кантором Качмарєм, за співу маріанських пісень, ся процесія приближовала ку каплічці. Перед нєв кантор зачав співати пісню-молитву *Царю небесный, утишьтєлю*. Тоту пісню співали выштыкы притомны і она звучала так, як кідь ей співав найвежшый

хор. Церьковны співы при святій літургії під голым небом ся несли по цілій андрієвській долині. Быв то великий духовный зажыток. Жаль, же на тоту прекрасну традицію ся по другій світовій войні забыло. Каплічка стоїть доднесь і барз почливо о ню старать жьтельска села **Маргаріта Рылко**ва. Священника Коца за єго велику роботу, за добры рады, люде любили. Почас войны быв сполягливим помічником партизанського руху. В церькви ведно з людами ся молив ку Всевышнєму за скорє скінчіння войны. Найвежше оцініня му люде дали по скінчіню православной акції в р. 1950. Він не одышов із села, зівстав міжді своїм вірниками аж до 1957 року, коли одышов на пенсію. Умер в р. 1976, похований є у Бардеєві. Діятельство Антона Коца мі припоминать Еміла Кубека, снаківського священника, котрого він познав, бо як студент ходив му мініштровати.

Школа і учители

Історичны документи уваджають, же **перша церьковна школа ту была збудована іщі в р. 1600**. Мєно першого учителя не є знаме. Аж в 19. ст. є знаме мєно учителя, котрым быв **Василь Чисарик**. Умер в р. 1882 році, ту є ай похований. В далшых роках ту учили **Миколай Ставровський, Юрій Качмарь**, ст. Тот зачав писати кроніку села. Почас єго учительваня поставили в р. 1891 муровану школу, яка стоїть доднесь, но є порожня, бо діти ходять до школы у Бардеєві.

Учитель умер у Андрієві, а ту є ай похований. По єго смерті аж од р. 1945 учів у школі єго сын **Миколай Качмарь**. До р. 1937 учів у школі сам. Но село ся розростало і дітей было велє. До невеликой будовы-школы ходило аж 85 школярів, розділеных до восьмох клас. Зато на поміч му пришла учителька **Марія Мацєрова** із Кромнержы. По войні учили в школі **Іван Лєс, Іван Мокріш, Антон Олеяр, Петро Малик, Василь Гайдош** і другы. Но найдовше у школі учительвали **манжеле Федоровы**, скоро 30 років. Тогды в школі быв навчальным языком український. Школярї старшых клас ходили до школы в Бардеєві. При ославах 650. роковин села в р. 2005 были манжеле Федоровы оцінены як найуспішнішы учители той школы. Почас їх учительваня выштыкы школярї, і ромськы діти, ся навчили азбуку, знали читати і писати. Сільський уряд ім признач Честне обчанство села і нагородив їх Честным узнанєм. Наймолодше поколіня по войні мало свою матерьску школу в провізорных просторах, в хьжах, котры охабили оптанты в р. 1947 і пішли до СССР. Просторы школы были барз красно управлены і заряджены выштыкым потрібным про выхову молодого поколіня. Од р. 1982 є школка заперта, бо в селі ся родить мало дітей. В школі ся вычередовало 8 учительк, міжді котрыма были і домашні учителькы: **Марія Гайдошова, Меланія Симкова і Анна Шварна**.

(Закінчіння в далшій числі.)

Инж. Ян ФРІЦЬКЫЙ, Кошіці

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинки за помочи Міністерства культуры СР. Шефредактор: Мір. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД. Адреса: **Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR**. Tel.: 051/772 56 29. Передплата на рік 250,- Ск, до сусідніх

штатів – 600,- Ск, або 27,- \$, або 18,- € до загранича поштов ІІ. кл. 39 \$ або 26 €, поштов І. кл. 44 \$ або 30 €, заплатити мож і в редакції, банковым переводом або поштовов поужажков на ч. рахунку 1386912153/0200, Všeobecná úverová banka, робочка Prešov. Реґістрачне ч. **MK SR 417/91, МІС 49 438**. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодны з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk, <http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
PLZ
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2